

GONDOLATOK A KÖZMŰVELŐDÉSI RENDELET MEGALKOTÁSÁHOZ

A Magyar Köztársaság Országgyűlése 1997. december 9-én fogadta el „A kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvényt (továbbiakban: törvény).

Hatálya kiterjed:

a) a kulturális örökség fogalomkörébe tartozó tevékenységre, személyre és szervezetre,

b) a könyvtári dokumentumokra, könyvtárhasználókra, nyilvános könyvtárakra, azok fenntartóira és alkalmazottaira, a közművelődési tevékenységben résztvevőkre, közösségi színterek, közművelődési intézmények fenntartóira, működtetőire, alkalmazottaira.

A törvény célja:

a) rendelkezni a nemzeti és az egyetemes történelem során felhalmozott, megőrzött kulturális javak feltárásáról, védelméről és közkinccsé tételéről,

b) a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség megőrzése érdekében szabályozni az e javakkal kapcsolatos feladatokat, és az intézmények tevékenységét,

c) mindenki számára biztosítani a könyvtárhasználat jogát, szabályozni a nyilvános könyvtári ellátás működését és fejlesztését,

d) szabályozni a közművelődési tevékenységek feltételrendszerét,

e) meghatározni az állam, az önkormányzatok és egyéb fenntartók feladatait, a szakmai finanszírozási alapelveket.

A törvény IV. része foglalkozik a közművelődés szabályozásával, a 76.§ (1) bekezdése rögzíti, hogy a települési önkormányzat kötelező feladata a helyi közművelődési tevékenység támogatása. A (2) bekezdés pedig felsorolja általános értelemben a települési önkormányzatok alapvető közművelődési feladatait.

A 77. § előírja, hogy a települési önkormányzat a helyi társadalom művelődési értékeinek és kulturális szükségleteinek figyelembevételével a törvény és a helyi lehetőségek, sajátosságok alapján rendeletben határozza meg, hogy a 76. §-ban felsoroltakból mit, milyen konkrét formában, módon és mértékben lát el.

A 78. § (1) bekezdése alapján a települési önkormányzat a közművelődési tevékenység folyamatos megvalósíthatósága érdekében közösségi színteret, illetve közművelődési intézményt biztosít. A fenti szakasz (2) bekezdése szerint azonban közművelődési intézményt csak a megyei jogú városokban, fővárosi kerületekben és városokban kötelező működtetni.

Javaslom, hogy a törvény 77. §-a alapján a Képviselő-

testület rendeletben szabályozza:

1. A közművelődési rendelet kiemelt céljait.

2. A település közművelődési feladatait.

3. A közművelődési feladatellátás szervezeti keretét, az önkormányzati feladatok támogatási mértékét és formáit, a helyi közművelődési szakemberigényt.

4. Az együttműködő partnerek körét.

Azonban mindenképpen célszerű helyzetelemzést készíteni, melynek következtében és annak tanulságaként lehet reális és hosszú távú rendeletet alkotni.

A helyzetelemzés tartalmazza a település természeti, társadalmi és gazdasági környezetének feltárását, helyzetét, jövőbeni fejlesztését.

Alapos vizsgálatot igényelnek a település kulturális adottságai, művelődési hagyományai, szokásai, a jelenlegi közművelődési tevékenység gyakorlata, a közművelődés intézményi, szervezeti bázisai.

1. Általánosságban a rendelet kiemelt céljait az alábbiakban fogalmazhatjuk meg:

a) a település, község közművelődési és kulturális hagyományainak ápolása,

b) a lakosság élethelyzetének és munkaképességének növelése,

c) az egyetemes, a nemzeti és kisebbségi kultúra értékeinek megismerttetése, gazdagítása,

d) a speciális helyzetű népességcsoport művelődési közösségeinek gondozása,

e) a civil közösségek működésének, együttműködésének ösztönzése,

f) a helyi kulturális nyilvánosság, tájékoztatás fejlesztése,

g) a közösségi művelődéshez méltó, esztétikus környezet és infrastruktúra biztosítása.

2. A fenti kiemelt célok alapján lehet és célszerű meghatározni a település közművelődési feladatait. Figyelembe kell venni azonban a település eddigi tapasztalatait, gyakorlatát és lehetőségeit.

Általánosságban az alábbi feladatokat javasoljuk meghatározni.

a) a település kulturális értékeinek ismertté tétele, a helyi tudás, a helyi információfejlesztés,

b) az iskolarendszeren kívüli öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási felnőttoktatási lehetőségek biztosítása,

c) a lakosság műveltségének, köztudatának, esztétikai szemléletének fejlesztése, a rekreáció biztosítása,

d) a lakosság kreativitásának, amatőr művészeti alkotókedvének, tehetségeinek gondozása,

e) a közművelődés feltételeinek biztosítása.

Javaslom, hogy a feladat mellett legyen meghatározva a legfontosabb tevékenységi forma is.

*A szerző a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat Hivatala szakfőtanácsosa

A következőkben a fenti feladatokat kívánom segítségnyújtás céljából kifejtteni.

Feladat	Feladat részletezve	Tevékenységi formák
1. A kulturális értékek ismertté tétele.	A közösség hagyományainak, természeti értékeinek, művészeti értékeinek, speciális és kiemelkedő közösségeinek, új kezdeményezéseinek bemutatása, értékelése, közbecsülésének növelése, a lokálpatriotizmus erősítése.	Helyi ünnepek megtartása. Ki Mit Tud-szerű fesztiválok, vetélkedők szervezése. A községi kulturális, közéleti információk biztosítása, helytörténeti találkozók, vetélkedők, kiállítások szervezése, helytörténeti dokumentumok gyűjtése, ismertté tétele.
2. Az iskolarendszeren kívüli öntevékeny, önképző tanfolyamok, életminőséget, életésélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek biztosítása.	Speciális helyzetű népességcsoport gondjailhoz igazodó ismeretek, önképző, öntevékeny lehetőségek felkutatása, művelődési és művelődő közösségek szervezésének kezdeményezése.	Munkanélküliek számára szakképző- átképző kihelyezett tanfolyamok szervezése. A mindennapi élethez kapcsolódó közhasznú, praktikus tanfolyamok szervezése. Mentális kultúra, önismereti fejlesztő alkalmak, táborok szervezése, természetbarát közösségek életre hívása, népszerűsítése. Az ifjúság kreativitásának elősegítése, ősi mesterségek ismertetése. Közhasznú ismeretterjesztő szakkörök működtetése.
3. A lakosság műveltségének, esztétikai szemléletének fejlesztése, a rekreáció biztosítása.	A magyar, a kisebbségi kultúra értékeinek közvetítése. A művészetek befogadásának segítése. Szabadidős szokások formálása, a már meglévő kulturális hagyományok ápolása. A mindennapi élet értékeinek, normáinak fejlesztése. A szórakozás alkalmainak biztosítása.	Előadások kínálata. Kiállítások szervezése. Népművészeti, hagyományörző alkalmak szervezése. Ünnepek, évfordulók, megemlékezések rendszerének működtetése. Az ifjúság szórakoztatásának biztosítása (discó, bál, koncert). Felnőtt korosztály részére bállok, alkalmi szórakozási lehetőségek biztosítása. Filmművészet népszerűsítése. Területi rendezvények fogadása.
4. A lakosság kreativitásának, amatőr művészeti alkotókedvének, tehetségének gondozása.	Az esztétikai tudatosság, igény fejlesztése. Kiemelkedő tehetségek bemutatása. Alkotó- és civil közösségek közismertté tétele, fejlődésének, szakmai támogatásának biztosítása.	Szakkörök működtetése. Amatőr művészeti csoportok befogadása, működtetése. Bemutatók, kiállítások szervezése.
5. A közművelődés feltételeinek biztosítása.	Közművelődési intézmény vagy közösségi tér működéséhez, a polgárok tájékoztatásához, közösségi művelődéséhez esztétikus, célszerű környezet, infrastruktúra, az adott tevékenységet segítő megfelelő számú szakember biztosítása.	

Célszerű feltüntetni és meghatározni azokat a kiemelt társadalmi és helyi ünnepeket, települési kulturális rendezvényeket, melyeket az önkormányzat fontosnak tart támogatni.

3. A törvény 74–75. §-a az önkormányzati rendeletben meghatározott közművelődési feladatok ellátásához városokban közművelődési intézményt, községekben közművelődési feladatok ellátására alkalmassá tett intézmény vagy közösségi szintér működtetését írja elő.

A feladatellátás szervezeti keretei, módjai az alábbiak lehetnek:

- önálló közművelődési intézmény,
 - általános művelődési központ, többfunkciós integrált intézmény,
 - az önkormányzati feladatot részben az önkormányzat közművelődési intézménye, részben közművelődési megállapodással közhasznú gazdasági szervezet, civil közművelődési szervezet látja el,
 - a feladatellátást közművelődési megállapodás keretében közhasznú gazdasági szervezet, vagy civil közművelődési szervezet biztosítja.
- Szükséges, hogy a helyi erőfeszítésekhez, ráfordítások-

hoz társulva a törvényben rögzített állami hozzájárulás mértéke befolyásoló tényező legyen a helyi támogatási rendszerben.

A törvény az önkormányzatok feladatellátásához garantálja a központi közművelődési hozzájárulások, támogatások rendszerszerű, többszatomás, érdekeltségnövelő automatizmusának stabil rendjét. Hosszú távra biztosítja az állami részvétel tényét, módját, arányosan növekvő mértékét (törvény 92.§. (1-6) bekezdés).

A közösségi művelődés, a kultúráközvetítés céljait szolgáló intézmény megfelelő infrastrukturális feltételei biztosítják a bennük folyó tevékenység lehetőségeit, erősítik a művelődési igényt, mely megmutatkozik a lakosság életmódjában, életformájában. A közművelődési intézmény közösségi, szellemi értéket képvisel, mely indokoltá teszi a közművelődési jellegéhez méltó intézményi megjelenést és felszereltség biztosítását.

Javasoljuk – értékállóság miatt –, hogy lehetőség szerint az önkormányzat támogatási mértékét az állami normatív hozzájárulás mértékében, illetve arányában határozza meg.

A közművelődési feladatellátás a kultúráközvetítéshez, a közösségi közművelődéshez szükséges technikai-műszaki eszközállományt feltételez. A rendezvények színvonalas lebonyolításához, az információgyűjtéshez és tároláshoz, továbbadásához elengedhetetlen feltétel a megfelelő eszközrendszer.

Az intézményi keretek között megvalósuló közművelődési szolgáltatás tekintetében a törvény 93–95. §-ai hangsúlyozottan rendelkeznek a személyi feltételek kérdéséről. A foglalkoztatottak körének, szakképzettségének és létszámának meghatározásánál szükséges figyelembe venni az intézmények alapító okirataiban megfogalmazott feladatokat, illetve ezeken alapuló önkormányzati rendeletben megjelölt tevékenységformákat, állandó szolgáltatásokat, és a jóváhagyott éves munkatervben megvalósítandó intézményprogramokat, az intézmény szervezeti és működési rendjéből adódó foglalkoztatási követelményeket, az intézmény rendeltetészerű működ-

tetésére vonatkozó egyéb jogszabályokat.

Mindezek ismeretében lehet és szükséges megállapítani a foglalkoztatottak létszámát, amelynek annyinak kell lennie, amennyi a fentiek miatt szükségeltetik.

A rendeletalkotás fontos kérdése az abban meghatározott feladatellátás finanszírozási elveinek kimunkálása, annak meghatározása, hogy az önkormányzat mely feladatokat milyen mértékben kívánja támogatni.

Felfogásunk szerint az önkormányzati rendeletben meghatározott feladatok közül egy-egy feladat(kör) megvalósításához lehetséges:

- teljes mértékű támogatás (épület fenntartás, bér, a rendezvények közvetlen kiadásai),
- részben történő támogatás (dologi kiadások vagyis rendezvények közvetlen kiadásai),
- önköltségként meghatározni (a kiadások a bevételből fedezhetőek).

Mind az önkormányzat költségvetési támogatásának mértékét, mind a költségvetési létszámkereteket az éves munkaterv alapján a költségvetési tárgyalások alkalmával lehet és célszerű kialakítani, melyet a tárgyévben meghatározó önkormányzati költségvetési rendelet szabályoz, figyelembe véve az e rendeletben foglalt szakmai feladatokat.

4. Az önkormányzat rendeletben meghatározott közművelődési feladatainak megvalósítását elősegíthetik, jelentősen gazdagíthatják az azonos érdekű, tevékenységű kiegészítő partnerek, az anyagi lehetőségeket gyarapító gazdasági szervezetek és alapítványok.

Ezek között is kiemelkedő jelentőségűek a civil szervezetek, a más jellegű közművelődési, kulturális, valamint a közoktatási intézmények, melyek jellegüknél és tevékenységüknél fogva jelentős mértékben hozzájárulnak a település közművelődési feladatainak végrehajtásához, azok fejlesztéséhez.

Remélem, ezen pár gondolattal hozzájárultam az önkormányzatok közművelődési rendeletének elkészítéséhez.

